

Κόνιτσα, Μάιος 2022
Γενικό Λύκειο Κόνιτσας

Ευριπίδου Ίφιγένεια ή εν Αυλίδι

Δήμητρα Καλλιακμάνη

Περιεχόμενα

<i>Η αρχαία τραγωδία</i>	σελ. 3
<i>Ο Ευριπίδης</i>	σελ. 4
<i>Το έργο</i>	σελ. 8
<i>Τα πρόσωπα του έργου</i>	σελ. 8
<i>Υπόθεση</i>	σελ. 9
<i>Κατακλείδα</i>	σελ. 14
<i>Βιβλιογραφία - Ιστογραφία</i>	σελ. 15

• Η αρχαία τραγωδία

Η τραγωδία είναι δραματικό είδος ποιητικού λόγου που εμφανίστηκε στην Αρχαία Ελλάδα. Η γένεσή της αποδίδεται στην πρωτοβουλία του εξάρχοντος του διθυράμβου, διονυσιακού χορικού άσματος, να αυτοσχεδιάσει αντιπαρατιθέμενος στην χορική ωδή.

Ο Αριστοτέλης στην Ποιητική του (1448b-24 κ.ε) δίνει τον ακόλουθο ορισμό της τραγωδίας: *Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων και οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐλέου και φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν.*

Σύμφωνα με τον ορισμό, η τραγωδία είναι απομίμηση μιας σοβαρής και με αξιόλογο περιεχόμενο πράξης· είναι αναπαράσταση της πραγματικότητας, όχι όμως πιστή και δουλική αλλά ελεύθερη και δημιουργική, με τάση εξιδανίκευσης. Η υπόθεση της τραγωδίας έχει αρχή, μέση και τέλος, ενώ το μέγεθός της έχει τέτοια έκταση, ώστε να μπορεί ο θεατής να έχει σαφή αντίληψη του συνόλου του έργου. Εξάλλου η μίμηση γίνεται με λόγο που έχει ρυθμό, αρμονία και μελωδία. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της τραγωδίας είναι η δράση. Οι υποκριτές δεν απαγγέλλουν απλώς, αλλά μιμούνται τους ήρωες του έργου τους οποίους υποδύονται.

Σκοπός της τραγωδίας είναι να οδηγήσει τον θεατή, μέσα από τον έλεο και τον φόβο, στην κάθαρση —έναν όρο δύσκολο που έχει απασχολήσει επί αιώνες τους ερμηνευτές. Κατά τον Αριστοτέλη, ο φόβος και ο έλεος (συμπάθεια), αποτελούν την οικεία, τη χαρακτηριστική ηδονή, που προκαλεί η τραγωδία. Οι θεατές συμπάσχουν με τους ήρωες, οι οποίοι συγκρούονται συνήθως με τη Μοίρα, εξαιτίας κάποιου λάθους, και συντρίβονται. Κατά την επικρατέστερη ερμηνεία, με την κάθαρση, την οποία προκαλεί η τραγωδία ως έργο τέχνης, οι θεατές ανακουφίζονται και ηρεμούν ψυχικά, γιατί διαπιστώνουν την αποκατάσταση της ηθικής τάξης.

Ο Αριστοτέλης περιγράφει την τυπική διάρθρωση μιας τραγωδίας, την οποία χωρίζει σε δύο κύρια μέρη: τα **κατά ποσόν** και τα **κατά ποιόν**.

Η τραγωδία είναι σύνθεση ευδιάκριτων επικών και λυρικών στοιχείων. Το επικό στοιχείο (διάλογοι-αφήγηση) αποτελούν ο **πρόλογος**, τα **ἐπεισόδια** και η **ἐξοδος**, ενώ το λυρικό (χορός) η **πάροδος** και τα **στάσιμα**

Τα κατά ποιόν μέρη είναι κυρίως τα εσωτερικά και ουσιαστικότερα στοιχεία της τραγωδίας τα οποία βρίσκονται σε όλα σχεδόν τα τμήματά της και προκύπτουν από την ανάλυση. Τα δομικά αυτά μέρη είναι τα εξής: ο **μύθος**, το **ἦθος**, η **λέξις**, η **διάνοια**, το **μέλος** και η **ὄψη**.

Τους ήρωες των τραγωδιών χαρακτηρίζει η **τραγικότητα**, μια κατάσταση που υποδηλώνει τη **σύγκρουσή** τους με υπέρτερες δυνάμεις. Ο τραγικός ήρωας συγκρούεται με τη Μοίρα, τη θεία δίκη, με τους ανθρώπους, ακόμη και με τον εαυτό του.

Σ' αυτή τη σύγκρουση εκδηλώνεται όλο το ηθικό του μεγαλείο, γιατί δεν αγωνίζεται για το υλικό συμφέρον, αλλά για **ηθικές αξίες**. Η έννοια της τραγικότητας συμπεριλαμβάνει και τη μετάβαση από την άγνοια στη γνώση, μέσα από την περιπλοκή του ήρωα σε αντιφατικές καταστάσεις, διλήμματα και αδιέξοδα μαζί και με τις συνέπειες αυτών των καταστάσεων. Το αποτέλεσμα της τραγικής σύγκρουσης είναι η **ηθική ελευθερία**.

• Ο Ευριπίδης

Κατά το «Πάριον μάρμαρον», την αρχαιότερη σχετική μαρτυρία, ο Ευριπίδης γεννήθηκε στη Φλύα (σημερινό Χαλάνδρι), κατά το πρώτο έτος της 73ης Ολυμπιάδας, που αντιστοιχεί με το έτος 485 π.Χ. Μια άλλη μεταγενέστερη πληροφορία όμως λέει πώς γεννήθηκε στη Σαλαμίνα κατά το πρώτο έτος της 75ης Ολυμπιάδος, δηλ. στα 480 π.Χ. και μάλιστα, όπως προστίθεται, στις 20 Σεπτεμβρίου, κατά την ημέρα της ένδοξης ναυμαχίας.

Φαίνεται πως η δεύτερη αυτή χρονολογία υπήρξε πλάσμα της επιθυμίας να συνδεθεί κι ο Ευριπίδης, όπως ήταν συνδεδεμένοι και οι άλλοι δύο μεγάλοι ομότεχνοί του, με την ξακουστή ναυμαχία που σταμάτησε την επέκταση της Ασίας και του πνεύματός της προς την Ευρώπη, και που υπήρξε η αφετηρία του μεγαλείου όχι μονάχα της αθηναϊκής θαλασσοκρατορίας, αλλά και των αθηναϊκών γραμμάτων, της τέχνης και του φιλοσοφικού στοχασμού.

Τότε ο Αισχύλος στην ακμή της ανδρικής του ηλικίας, 41 χρονών, πολεμούσε μεταξύ των υπερασπιστών της ελευθερίας, ο Σοφοκλής, 16 χρονών, έσερνε τον χορό των εφήβων κρούοντας τη λύρα γύρω από το τρόπαιο της νίκης. Δεν απέμενε λοιπόν για τον Ευριπίδη παρά να εφευρεθεί και γι' αυτόν πώς εκείνη την ημέρα γεννήθηκε. Η συνάντηση αυτή των τριών μεγάλων τραγικών με τη μεγάλη μέρα έγινε παραδεκτή και από τον Πλούταρχο, τον Διογένη τον Λαέρτιο και τον Ησύχιο.

Με δύο τύπους παραδίδεται το όνομα του πατέρα του Ευριπίδη, Μνήσαρχος ή Μνησαρχίδης. Κλειτώ λεγόταν η μητέρα του. Αντιφατικές είναι οι πληροφορίες για την κοινωνική θέση των γονέων του. Ο «Βίος» αναφέρει πως ο πατέρας του ήταν Έμπορος (κάπηλος), ενώ η μητέρα του έγινε διαρκής στόχος της χλεύης της Κωμωδίας που δεν έπαυε να την σκόπτει ως λαχανπώλισσα. Μα στους βάνους αστειύσεις της Κωμωδίας αντιτίθεται η πληροφορία που προέρχεται από άλλο βιογράφο, το Φιλόχορο, πώς η μητέρα του Ευριπίδη ήταν «τῶν σφόδρα εὐγενῶν», δηλ. από πολύ καλή οικογένεια. Παραδίδεται ακόμα πώς ο πατέρας του είχε τιμηθεί με κάποιο αξίωμα τοπικής λατρείας του Απόλλωνος.

Ανήκε λοιπόν ο Ευριπίδης σε καλή κι ευκατάστατη οικογένεια, πράγμα που βεβαιώνεται κι από την πληροφορία του Θεοφράστου, πώς ο Ευριπίδης στη νεότητά του είχε διαλεχτεί οινόχοος των «ορχηστών», που, μέλη των πρώτων και πιο ευγενικών αθηναϊκών οικογενειών, χόρευαν γύρω από το βωμό του Δηλίου Απόλλωνος. Στο «Βίο» αναφέρεται ότι στα παιδικά του χρόνια ήταν «πυρφόρος τοῦ Ζωστηρίου Ἀπόλλωνος», είχε δηλαδή το αξίωμα να κρατάει τη δάδα στην πομπή, που μια ορισμένη νύχτα καρτερούσε στο Χωστήρα (σημερινή Βουλιαγμένη) το Δήλιο Απόλλωνα, που ερχόταν από τη Δήλο, και τον συνόδευε στην Αθήνα. Δε θα έπαιρνε κανένα από αυτά τα δύο θρησκευτικά αξιώματα, αν η καταγωγή του ήταν κατώτερη.

Ό,τι κι αν αληθεύει σχετικά με την καταγωγή του, δεν φαίνεται να έχει παραμεληθεί η αγωγή και η μόρφωσή του. Τη φήμη την αναζήτησε αρχικά στον αθλητισμό. Ένας χρησμός είχε προείπει στο Μνήσαρχο πώς ο γιος του θα κέρδιζε στεφάνια νίκης σε δημόσιους αγώνες. Συμπέρανε λοιπόν ο πατέρας πως έπρεπε να τον κάνει αθλητή. Έτσι, ο Ευριπίδης κατέγινε στο παγκράτιο. Μνημονεύονται μάλιστα και βραβεύσεις του σε αγώνες. Μα γρήγορα παράτησε τον αθλητισμό. Οι βιογράφοι του βεβαιώνουν πως δεύτερη ασχολία που τον τράβηξε στα νιάτα του ήταν η ζωγραφική, που σημείωνε αλματώδη πρόοδο στην Αθήνα.

Είχε την ευτυχία ο Ευριπίδης να ζήσει στην εποχή στην οποία η Αθήνα γνώρισε πνευματική άνθηση, γεγονός το οποίο ολοφάνερα και αποφασιστικά επέδρασε στο πνεύμα του. Ο Αναξαγόρας τον μύησε στη φιλοσοφία. Άκουσε τα μαθήματα του Προδίκου, του Πρωταγόρα, του φυσικού Αρχελάου και, όπως λένε, είχε φιλία με το Σωκράτη, που ήταν θαυμαστής του ποιητή, κι ενώ δε συνήθιζε να πηγαίνει στο θέατρο, δεν άφηνε καμία παράσταση του Ευριπίδη και του έδινε μάλιστα τη γνώμη του και σχετικές συμβουλές για τα δράματά του. Κατείχε σπουδαία βιβλιοθήκη.

Η παράδοση μας λέει για τον ποιητή, πώς ζούσε αποτραβηγμένος από τον κόσμο στη Σαλαμίνα, σ' ένα απόμερο παραλιακό σπήλαιο, που το είχε διασκευάσει σε κατοικία και σπουδαστήριο, όπου μελετούσε κι έγραφε τις τραγωδίες του. Η τάση του ν' απομονώνεται ερμηνεύτηκε από πολλούς ως' αλαζονεία και περιφρόνηση.

Στις προτομές του και στους ανδριάντες του οι τεχνίτες του έδωσαν φυσιογνωμία σκυθρωπού, αγέλαστου και πικραμένου ανθρώπου. Ο «Βίος» δίνει την πληροφορία, που πλείστοι δεν την δέχονται γι' αληθινή, πως η ζωή του πικράθηκε από δυο ατυχείς γάμους, που δεν του έδωσαν την ευτυχία.

Στα 408 π.Χ., γέρος πιά, άφησε για πάντα την Αθήνα και πήγε στη Μαγνησία την Ασιανή. Πολλές αιτίες αναφέρονται γι' αυτόν τον εκπατρισμό του Ευριπίδη. Ο ποιητής είχε πικραθεί από τη δυσμένεια των Αθηναίων και τους χλευασμούς της Κωμωδίας. Έβρισκε φρικτή πόλη την Αθήνα, όπως την είπε και με το στόμα του Ίωνος στην ομώνυμη τραγωδία του. Μονάχα βαρυθυμία μπορούσε να νιώθει ο Ευριπίδης στην Αθήνα, που παραδομένη στην κυριαρχία των δημαγωγών απείχε κατά πολύ από την Αθήνα των περικλείων χρόνων και είχε πέσει σε βαθύτατη ηθική αλλοίωση, όπως και όλος ο ελληνικός κόσμος.

Από τη Μαγνησία πήγε στη Μακεδονία καλεσμένος του βασιλιά Αρχελάου. Αυτός είχε φιλοδοξήσει να ανυψώσει την Πέλλα σε κέντρο πνευματικό, και γι' αυτό καλούσε στην Αυλή του φημισμένους ανθρώπους των γραμμάτων και καλλιτέχνες. Στην Πέλλα ο Ευριπίδης βρήκε τον ποιητή Αγάθωνα, το μουσικό Τιμόθεο, το ζωγράφο Ζεύξι και ίσως και το Θουκυδίδη. Πολύ τιμητικά τον δέχτηκε ο βασιλιάς. Μα κι ο Ευριπίδης του έκανε ένα δώρο: Έγραψε στην Πέλλα, για να παιχτεί στο θέατρό της, τον «Αρχέλαο», τραγωδία εμπνευσμένη από τη ζωή και τις περιπέτειες του παλιού Αρχελάου, απογόνου του Ηρακλή και ιδρυτή της δυναστείας. Για το θέατρο της Πέλλας έγραψε στη Μακεδονία και τις «Βάκχες».

Στην πατρίδα του δε θέλησε ή δεν πρόλαβε να επιστρέψει. Πέθανε στην Πέλλα, πιθανότατα στα 407. Θάφτηκε στη Μακεδονία, στην κοιλάδα της Αρέθουσας, κοντά στην Αμφίπολη, κι ο μεγαλοπρεπής του τάφος, κατασκευάσμα του Αρχελάου, έγινε τόπος προσκυνήματος των θαυμαστών του. Οι Αθηναίοι τον τίμησαν με κενοτάφιο και επίγραμμα που αποδίδεται είτε στον Θουκυδίδη είτε στον Τιμόθεο.

μνήμα μεν Έλλας άπασ' Ευριπίδου, όστέα δ' ίσχει

γῆ Μακεδών, ἥπερ δέξατο τέρμα βίου,

πατρικς δ' Ελλάδος Έλλας Αθῆναι, πλείστα δε Μούσαις

τέρψας έκ πολλῶν και τον ἔπαινον ἔχει

(μτφρ: Τάφος του Ευριπίδη είναι όλη η Ελλάδα, τα οστά του τα κρατάει η γη των Μακεδόνων, όπου δέχτηκε τον θάνατο. Πατρίδα του είναι η Αθήνα, η Ελλάδα της Ελλάδας. Πολλές είναι οι χαρές που έδωσε με τα τραγούδια του, και γι' αυτό πολλοί είναι εκείνοι που τον τιμούν.)

Τον επόμενο αιώνα οι Αθηναίοι του έστησαν χάλκινο ανδριάντα μαζί με τους ανδριάντες του Αισχύλου και του Σοφοκλή στο θέατρο του Διονύσου, κατά πρόταση του ρήτορα Λυκούργου, που έκανε και την πρώτη επίσημη έκδοση των τριών τραγικών.

Άφησε τρεις γιούς, το Μνησαρχίδη, που είχε γίνει έμπορος, τον ηθοποιό Μνησίλοχο και το δραματικό ποιητή Ευριπίδη. Στα κατάλοιπά του βρέθηκαν ο «Αλκμέων και διά Κορίνθου» και η «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι».

Ο Ευριπίδης έγραψε και ελεγείες και άλλα λυρικά ποιήματα. Στον Πλούταρχο διατηρείται το επίγραμμα που είχε γράψει για τους νεκρούς του εκστρατευτικού σώματος των Αθηναίων στη Σικελία. Από τον Πλούταρχο, πάλι μαθαίνουμε πώς έγραψε κι έναν επίνικο ύμνο προς τιμήν του Αλκιβιάδη, που στά Ολύμπια είχε κερδίσει τρία στεφάνια νίκης (πρώτης, δεύτερης και τρίτης) σε αρματοδρομία.

Έγραψε ενενήντα δύο δράματα. Από αυτά γλίτωσαν 18 τραγωδίες και ένα δράμα σατυρικό, ο «Κύκλωψ». Σημειώνονται εδώ τα σωζόμενα έργα του κατά τη σειρά που τα παρουσίασε:

→ Άλκηστις 438 π.Χ.

→ Μήδεια 431 π.Χ.

→ Ηρακλείδα 430 - 427 π.Χ.

→ Ιππόλυτος στεφανηφόρος 428 π.Χ.

→ Ανδρομάχη 427 - 425 π.Χ.

→ Εκάβη 424 π.Χ.

→ Ικέτιδες 422 π.Χ.

→ Ηρακλής Μαινόμενος 424 - 420 π.Χ.

→ Ίων 418 π.Χ.

→ Τρωάδες 415 π.Χ.

→ Ιφιγένεια η εν Ταύροις 414 - 410 π.Χ.

→ Ηλέκτρα 413 π.Χ.

→ Ελένη 412 π.Χ.

→ Φοίνισσαι 411 - 408 π.Χ.

→ Ορέστης 408 π.Χ.

→ Κύκλωψ στα 428 - 425 π.Χ.

Μετά τον θάνατό του «Βάκχαι» και «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» 405. Ο «Ρήσος» αμφισβητείται. Θεωρείται έργο του Δ΄ αιώνας, άλλοι τον κατεβάζουν στους Πτολεμαϊκούς χρόνους ή πιστεύουν ότι αποτελεί νεανικό έργο του ποιητή, που αργότερα αρκετά μέρη του ξαναδουλεύτηκαν.

Από τα δράματα που χάθηκαν έχουν διασωθεί αξιόλογα αποσπάσματα σε κείμενα και άλλων συγγραφέων ή σε περγαμηνές και παπύρους, που ξεθάβονται στην Αίγυπτο.

Από τα ονόματα των τραγωδιών του βρίσκουμε πώς τις υποθέσεις του ο ποιητής τις πήρε από τον Τρωικό κύκλο, από τους Θηβαϊκούς θρύλους, που σχετίζονται με τον Ηρακλή και τον οίκο των Λαβδακιδών, από τους θρύλους του Άργους για τον Περσέα και τους Ατρείδες. Σ' άλλες πάλι τραγωδίες βρήκαν θέση θρύλοι Θεσσαλικοί και σ' άλλες θρύλοι Αττικοί.

Από τις 23 τετραλογίες που έγραψε ο Ευριπίδης πέντε μονάχα τιμήθηκαν με πρώτο βραβείο. Για πρώτη φορά πήρε πρώτο βραβείο 13 χρόνια μετά την εμφάνισή του στο θέατρο, στα 442 π.Χ. Το πέμπτο βραβείο το πήρε μετά τον θάνατό του με τις «Βάκχες». Από τις νίκες που κέρδισε, όσο ζούσε, ξέρουμε μια μονάχα, τη νίκη για τον «Ιππόλυτο». Υπήρξε δυσμενής απέναντί του η επίσημη αθηναϊκή κριτική. Παρ' όλη τη δυσμένεια της επίσημης κριτικής είχε μεγάλη εκτίμηση από το μεγάλο πλήθος των Αθηναίων.

Ο Ευριπίδης λατρεύτηκε σε όλο τον Ελλαδικό χώρο. Ο Μ. Αλέξανδρος κατά την εκστρατεία του τον είχε στην κινητή βιβλιοθήκη του, και κρίσεις του εξέφραζε με στίχους του Ευριπίδη. Η φήμη του εξαπλώθηκε και έξω από τον Ελληνισμό. Τριακόσια χρόνια μετά ο Ιούλιος Καίσαρ συχνά με στίχους του Ευριπίδη (Φοιν 504-506) φανέρωνε τη φιλαρχία του, όπως και ο Οκταβιανός σε στίχους του Ευριπίδη κατέφυγε (Φοιν. 599) για να αιτιολογήσει την πολιτική του. Έγινε ο ποιητής των θεατρικών παραστάσεων στις Αυλές των βασιλιάδων της Ασίας.

Ο ποιητής βύθισε το μάτι του στην ανθρώπινη ψυχή, εξέτασε θρησκευτικά, ηθικά, κοινωνικά και βιοτικά ζητήματα και πάσχιζε να φέρει τους φιλοσοφικούς στοχασμούς στο μεγάλο κοινό. Δεν τον είπαν μάταια και σκηνικό φιλόσοφο.

- Το έργο

Αυτή την τραγωδία την έγραψε ο Ευριπίδης στη Μακεδονία, όπου γέροντας πα, στους τελευταίους δεκαοκτώ μήνες της ζωής του, φιλοξενήθηκε από τον βασιλιά Αρχέλαο, που είχε τη φιλοδοξία να φιλοξενεί τους πιο έξοχους Έλληνες. Μα η τραγωδία βρέθηκε στα κατάλοιπα του ατελείωτη. Ίσως να την τελείωσε ο ομώνυμος γιος του Ευριπίδης, τραγικός ποιητής κι αυτός, που την ανέβασε στο θέατρο στα 405 π.Χ.

- Τα πρόσωπα της τραγωδίας

Αγαμέμνων: βασιλιάς των Μυκηνών, αρχιστράτηγος των Αχαιών στην εκστρατεία τους ενάντια στην Τροία, πατέρας της Ιφιγένειας και του Ορέστη, σύζυγος της Κλυταιμνήστρας.

Πρεσβύτες: έμπιστος δούλος του Αγαμέμνονα.

Μενέλαος: βασιλιάς της Σπάρτης, αδερφός του Αγαμέμνονα, σύζυγος της ωραίας Ελένης

Χορός Γυναικών: 15 γυναίκες από τη Χαλκίδα.

Κλυταιμνήστρα: κόρη του Τυνδάρεω και της Λήδας, αδελφή της ωραίας Ελένης και των Διόσκουρων, σύζυγος του Αγαμέμνονα, βασίλισσα των Μυκηνών, μητέρα της Ιφιγένειας και του Ορέστη.

Ιφιγένεια: πρωταγωνίστρια του έργου, πρωτότοκη κόρη του Αγαμέμνονα και της Κλυταιμνήστρας, αναφέρεται στην Ιλιάδα του Ομήρου (I 145) ως μία από τις τρεις κόρες του Αγαμέμνονα, με το όνομα Ιφιάνασσα.

Αχιλλέας: γιος του Πηλέα και της Θέτιδος, βασιλιάς των Μυρμιδόνων στη Φθία, φημισμένος για την γενναιότητά του.

Άγγελος: Αχαιός που παρευρέθη στη θυσία

Βουβά πρόσωπα

Ορέστης: ο μικρός αδερφός της Ιφιγένειας.

Στρατιώτες: Αχαιοί παραταγμένοι στην Αυλίδα, προκειμένου να πολεμήσουν στην Τροία.

• Υπόθεση

Συναθροισμένοι οι Αχαιοί με αρχηγό τον Αγαμέμνονα στην Αυλίδα, αντίκρυ από τη Χαλκίδα, περιμένουν να φυσήσει πρίμος άνεμος στα πανιά των καραβιών τους, για να σαλπάρουν για την Τροία, που θέλουν να την καταστρέψουν, γιατί ο Πάρης είχε αρπάξει από τη Σπάρτη την Ελένη. Μα οι μέρες περνούν και ο στόλος δε μπορεί να βγει από το λιμάνι της Αυλίδας, γιατί η θεά Άρτεμις θυμωμένη με τον Αγαμέμνονα δεν αφήνει να φυσήσει άνεμος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ (1-163)

Η βαριά νύχτα σκεπάζει το στρατόπεδο των Αχαιών. ο Αγαμέμνων, όμως, αγρυπνεί στη σκηνή του. Έχει αναμμένο το λυχνάρι του και γράφει μια επιστολή σε ένα ξύλινο πινακίδι. Τη σβήνει και την ξαναγράφει, και ανήσυχος πετάει το πινακίδι κατά γης και το ξαναπαίρνει.

Τέλος ορμάει έξω από τη σκηνή με τη γραφή στα χέρια του και με ολοφάνερη την ψυχική του ταραχή και στη φωνή του και στο προσωπείο, κράζει τον πιστό του γέροντα σκλάβο. Ανήσυχος ο γέροντας για την ψυχική κατάσταση του βασιλιά τον ρωτάει τι του συμβαίνει. Κι ο Αγαμέμνονας εξιστορεί όσα έγιναν ως την ώρα που αρχίζει η παράσταση της τραγωδίας: ότι την Ελένη, τη μια από τις 3 κόρες του Τυνδάρεω, τη ζητούσαν για γυναίκα τους οι πιο καλοί από τους Αχαιούς, ότι μ' ένα έξυπνο τέχνασμα ο Τυνδάρεως πρόλαβε τον αλληλοσπαραγμό των μνηστήρων και τους έδεσε με παντοτινή αναμεταξύ τους συμμαχία, πως απ' αφορμή αυτής της συμμαχίας πάνε τώρα οι Αχαιοί να καταστρέψουν το Ίλιο και να ξαναπάρουν την Ελένη, και πως δε θα μπορέσει να ξεκινήσει ο μαζεμένος πια στόλος, αν δε θυσιαστεί η Ιφιγένεια, όπως του είπε ο Κάλχας μπροστά στο Μενέλαο και στον Οδυσσέα.

Στην αρχή αρνήθηκε ο Αγαμέμνων να σφάξει το τέκνο του, μα τον πίεσε ο αδερφός του ο Μενέλαος και γι' αυτό με γράμμα κάλεσε τη θυγατέρα του στην Αυλίδα, τάχα για να την παντρέψει με τον Αχιλλέα. Σαν έφυγε αυτό το γράμμα, τρικυμία ξεσηκώνεται στην ψυχή του. Ξανα ξυπνάει η πατρική στοργή και παλεύει με την απόφαση του βασιλιά και αρχιστράτηγου. Πατέρας και βασιλιάς συγκρούονται. Άγρυπνη σαν Ερινύα τον βαραίνει η συνείδησή του γι' αυτό που πάει να κάνει κ' η πατρική στοργή πνίγει τέλος κάθε άλλη σκέψη. Ο πατέρας νικάει πιά το βασιλιά και με το δεύτερο γράμμα, που το έγραψε μπροστά στα μάτια των θεατών και το δίνει στο γέροντα να το πάει στις Μυκήνες, παραγγέλλει στην Κλυταιμνήστρα να μη στείλει την κόρη της στην Αυλίδα, γιατί τάχα ο γάμος δε θα γινότανε τώρα αμέσως.

ΠΑΡΟΔΟΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ (164-302)

Σαν έφυγε ο γέροντας για τις Μυκήνες και μπήκε κι ο Αγαμέμνων στη σκηνή του, έρχονται από τη δεξιά πάροδο 15 γυναίκες από τη Χαλκίδα, που θ' αποτελέσουν το χορό της τραγωδίας. Έμαθαν από τους άντρες τους τη μεγάλη σύναξη των Αχαιών στην Αυλίδα και από γυναικεία περιέργεια ήρθαν στην Αυλίδα να δουν το στόλο και το στρατό. Και μπροστά στη σκηνή του Αγαμέμνονα τραγουδούν το μεγαλείο του στόλου των Αχαιών, παινεύουν τους αρχηγούς και μάλιστα πιο πολύ τον Αχιλλέα.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Α´ (303 – 543)

Θόρυβος και φωνές δυο ανθρώπων, που μαλώνουν, ακούγονται να πλησιάζουν από την αριστερή πάροδο. Είναι ο Μενέλαος με το γέροντα. Του άρπαξε το γράμμα στο δρόμο και το

διάβασε. Φτάσανε μπροστά στη σκηνή του Αγαμέμνονα κι ακόμα μαλώνουν τραβώντας το γράμμα ο ένας από τα χέρια του άλλου. Να κι ο Αγαμέμνων που προβάλλει στην πόρτα σκηνής του και προστάζει το Μενέλαο να ξαναδώσει το γράμμα. Τώρα φιλονικούν οι δυο οι βασιλιάδες πάνω στο θυμό τους πολλές πικρές αλήθειες ένας από τα χέρια του άλλο.

Πανούργος, ανειλικρινής, αναξιοπρεπής, ύπουλος, δοξομανής και άβουλος είναι κατά τον Μενέλαο ο αδελφός του. Μα πικρά βέλη δε λείπουν και από τη φαρέτρα του Αγαμέμνονα, που βρίσκει τον αδερφό του αναισχυντο παραβιαστή ξένης επιστολής, αισχρό στον έρωτά του προς μίαν άπιστη γυναίκα και ανίκανο να διαφυλάξει τη συζυγική του τιμή. Τέλος του ανακοινώνει ότι δε σκοπεύει να θυσιάσει την κόρη του.

Ο Μενέλαος αρχίζει να φοβερίζει, μα ξαφνικά χαρούμενος ένας αγγελιαφόρος εμφανίζεται στην ορχήστρα από την αριστερή πάροδο και φέρνει το απροσδόκητο άγγελμα, πως έφτασαν η Κλυταιμνήστρα, η Ιφιγένεια και ο μικρός Ορέστης. Προτρέπει λοιπόν τους δύο αδελφούς να ετοιμαστούν για τον ευτυχισμένο γάμο.

Αλαλάζει και χοροπηδάει ο αγγελιαφόρος για το καλό το άγγελμα που αξιώθηκε να φέρει στο βασιλιά του και για να του δώσει περισσότερης ώρας χαρά, παρατείνει τη διήγησή του. Και όμως κάθε λέξη του είναι και μια μαχαιριά για την καρδιά του πατέρα, που καρφωμένος εκεί στη θέση του πέφτει σε μαύρη απελπισία, μηχανικά στέλνει τον αγγελιοφόρο μέσα στη σκηνή, ενώ θα έπρεπε να ξαναγυρίσει στις γυναίκες που συνόδευε, μονολογεί σαν να μη βρίσκεται κανένας εκεί μπροστά του και φιλοσοφεί.

Το επιφώνημα οίμι, οι μικρές ερωτήσεις και το ασύνδετο σχήμα δείχνουν την αγωνία του. Καταλαβαίνει πια πώς η κόρη του δεν θα γλυτώσει από τη σφαγή. Άκαρπη θα είναι κάθε του προσπάθεια και με τη μοίρα του κανένας δε μπορεί να τα βάλει. Και γι' αυτό καταθέτει τα όπλα.

Πονεί, μα δεν είναι πρέπον για έναν βασιλιά να θρηγεί. Καλοτυχίζει τους ανθρώπους του λαού, που μπορούν και να κλάψουν και να φανερώσουν τον πόνο τους.

*[...] ή δυσγένεια δέ ως έχει τί χρησίμων.
Καί γάρ δακρύσαι ραδίως αύτοϊς έχει
άπαντα τ' είπειν, τῷ δέ γενναίῳ φύσιν,φῶσιν
άνολβα ταυτα.*

(*μτφρ.* Πόσο αξίζει η ταπεινή καταγωγή! Γιατί οι ταπεινοί εύκολα μπορούν να κλάψουν κι όλο τον πόνο τους να πουν. Για του αρχοντογεννημένου όμως το μεγαλείο αταίριαστα είναι αυτά.)

Πνίγεται ακόμα κι από την αγωνία, σα συλλογίζεται πως σε λίγο θα συναντηθεί με τη σύζυγό του και με μια σειρά από ερωτήσεις μικρές κι ασυνδετες, που δείχνουν την ταραχή του, αναρωτιέται τι να κάνει. Ο πόνος του είναι μεγάλος καθώς φαντάζεται τα δάκρυα της κόρης του, και καθώς του φαίνεται πως ακούει το παράπονό της: “ὦ πάτερ, άποκτενείς με;”. Μα και του μικρού Ορέστη γοεροί θα είναι οι θρήνοι που θα του μεγαλώνουν τον πόνο.

Έτσι με τη συντριβή του πατέρα, που οι σκληρές βουλές της μοίρας τον αναγκάζουν να σφάζει το παιδί του, προκαλείται ο έλεος των θεατών για το δυστυχισμένο βασιλιά.

Η συντριβή του Αγαμέμνονα όμως φέρνει ένα αναπάντεχο αποτέλεσμα. Ο Μενέλαος συγκινείται. Καταλαβαίνει πόσο σκληρό ήτανε αυτό που ζητούσε από τον αδερφό του. Γι' αυτό με κομμένη φωνή από τους λυγμούς, που δε μπορεί να τους πνίξει, προτείνει στον αδελφό του να απολύσει το στρατό και να μη θυσιάσει την κόρη του. Έτσι συντελείται μεταβολή, ψυχολογικά δικαιολογημένη, στο ήθος του Μενέλαου: δε θέλει πιά νά γίνει η φοβερή θυσία.

Μα τώρα είναι πολύ αργά, δηλώνει ο Αγαμέμνων. Το μυστικό το ξέρουν κι άλλοι, ο Κάλχας κι ο Οδυσσεύς. Θα ξεσηκώσουν το στρατό και θα σφάξουν και τους Ατρείδες και την Ιφιγένεια. Κι αν ακόμα πάρει την κόρη του και φύγει κρυφά για τις Μυκήνες, λυσσασμένος από την οργή του ο στρατός θα τον κυνηγήσει ως εκεί. Μέσα στην αγωνία του η ανάγκη της θυσίας του γίνεται πια έμμονη ιδέα κι έτσι συντελείται μεταβολή και στο ήθος του Αγαμέμνονα από το φόβο του, που θα του κλείσει την καρδιά προς τις φωνές των πατρικών συναισθημάτων και που θα τον κάνει να ξαναγυρίσει στο δρόμο, που τον είχε αφήσει με το δεύτερο το γράμμα. Αποφάσισε να θυσιάσει την κόρη του, το αντίθετο δε μπορεί να γίνει.

ΣΤΑΣΙΜΟ Α' (543 - 589)

Ύμνος της αρετής είναι τούτο το χορικό, που τη δέχεται ο Ευριπίδης, σύμφωνα με τη σωκρατική διδαχή, για αποτέλεσμα της αγωγής, που διπλή είναι η δύναμή της: δημιουργεί ηθικό συναίσθημα στις ψυχές των ανθρώπων και φυτεύει και τη δύναμη να βλέπουμε ποιο είναι το καθήκον μας μπρός σε κάθε σταυροδρόμι που συναντούμε στη ζωή μας. Ο Πάρης όμως, που μεγάλωσε ανάμεσα σε βουκόλους, δεν έλαβε καλή αγωγή κι έτσι, επειδή δε μπορούσε να ξεχωρίσει το σωστό, έγινε, με τον ανόσιο έρωτά του, αίτιος τόσων κακών.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β' (590 - 750)

Ενώ τραγουδάει ο χορός τον τελευταίο στίχο του α' στασίμου, μπαίνει από την αριστερή πάροδο το αμάξι που φέρνει την Κλυταιμνήστρα, την Ιφιγένεια και τον Ορέστη. Κίνηση μεγάλη στην ορχήστρα. Σκλάβοι και σκλάβες κουβαλούν τα προικιά στη βασιλική σκηνή, οι γυναίκες του χορού βοηθούν τη βασίλισσα και τη βασιλοπούλα να κατέβουν από το αμάξι, παίρνουν στην αγκαλιά τους τον Ορέστη και συγκρατούν τα άλογα. Παρουσιαστικό, φέρσιμο και λόγοι της βασίλισσας δείχνουν πως έχει έντονο το συναίσθημα της ευτυχίας της, που η πραγματικότητα, η γνωστή στους θεατές, δε θ' αργήσει να την αποδείξει ψεύτικη. Η Ιφιγένεια, γεμάτη παιδική αφέλεια και νεανική ζωηρότητα, ορμάει προς τον πατέρα της μ' ένα ξέσπασμα θερμότητας στοργής και άδολης χαράς. Χαριτωμένα και παιδικά είναι τα λόγια της Ιφιγένειας, χωρίς ειρμό πηδάει από ένα θέμα σ' άλλο και καταριέται τον πόλεμο, που τη χώρισε από τον πατέρα της.

Συγκινημένος ο Αγαμέμνων προσπαθεί να κρύψει τα μυστικά της καρδιάς του με δίσημες εκφράσεις, που είναι τόσο αντίθετες προς την αθωότητα της κόρης, προς την αληθινή χαρά και την απροσποίητη αφέλειά της. Μα τέλος ασυγκράτητος θα ξεσπάσει ο πόνος του και θα την αγκαλιάσει και δυστυχισμένος ο πατέρας την κόρη του με περιπάθεια που συγκλονίζει και θα της δώσει τον τελευταίο ασπασμό και θα τη στείλει μέσα στη σκηνή.

Μπήκε στη σκηνή του πατέρα της η Ιφιγένεια, μα η Κλυταιμνήστρα έχει πολλά να ρωτήσει για το γαμπρό, που σύμφωνα με τις πληροφορίες που της δίνει ο άντρας της τον βρίσκει θαυμάσιο. Κι όταν ο Αγαμέμνων, γεμάτος υποκρισία, προσπάθησε να πείσει τη γυναίκα του να μην περιμένει να γίνη ο γάμος, παρά να γυρίσει αμέσως στις Μυκήνες, αυτή εκπλήσσεται γι' αυτή την πρωτάκουστη πρόταση και με αλύγιστη αποφασιστικότητα δηλώνει πως αυτό δεν πρόκειται να γίνει, δε θα φύγει, πριν παρασταθεί στο γάμο της κόρης της, και νευριασμένη κάπως μπαίνει στη σκηνή. Κι ο Αγαμέμνων, βλέποντας πιά πώς με την άρνηση της Κλυταιμνήστρας να φύγει, μπλέκονται τα πράγματα, πηγαίνει να βρει τον Κάλχα για να τον συμβουλευτεί.

ΣΤΑΣΙΜΟ Β' (751-800)

Έχοντας στο νου του ο Χορός την απόφαση του Αγαμέμνονα να θυσιάσει το τέκνο του, τρέχει με τη φαντασία του στ' αποτελέσματα αυτής της θυσίας. Θα ξεκινήσει πιά ο στόλος και θα φτάσει στο Ίλιο, όπου του κάκου θ' αντισταθούν οι Τρώες. Το Ίλιο θα πέσει των Αχαιών, φρικτή τύχη περιμένει τις Τρωαδίτισσες και η Ελένη θα χύσει μαύρο δάκρυ.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ' (801 - 1035)

Όμοια με κωμωδία, είναι τούτη η σκηνή. Ο Αχιλλέας που δεν ξέρει τίποτα απ' όσα έγιναν μέχρι τώρα, έρχεται για να αναφέρει στον αρχιστράτηγο πώς οι Μυρμιδόνες του ανυπομονούν να ταξιδέψουν για το Ίλιο. Τον ακούει από τη σκηνή η Κλυταιμνήστρα και πετιέται έξω, για να γνωρίσει τον γαμπρό της, και τον χαιρετάει με εγκάρδια λόγια και διαχυτικότητα.

Ντροπαλός ο νεαρός πολεμιστής, παρεξηγεί τα λόγια της, τρομάζει, οπισθοχωρεί όσο περισσότερο τον πλησιάζει η Κλυταιμνήστρα και θέλει να φύγει από την παράξενη αυτή γυναίκα. «Μείνε», του φωνάζει, «είσαι γαμπρός μου από θυγατέρα». Μα τώρα εκπλήσσεται κ' η Κλυταιμνήστρα μαθαίνοντας πώς ο Αχιλλέας δεν ξέρει τίποτα γι' αυτόν το γάμο.

Ψίθυρος ακούγεται από μια μισόκλειστη θύρα. Είναι ο γέροντας, που τον είχε στείλει νύχτα ακόμα και Αγαμέμνονας να πάει το δεύτερο γράμμα στην Κλυταιμνήστρα, και φανερώνει όλη τη φρικτή απάτη. Ο γάμος με τον Αχιλλέα ήταν δόλωμα για τη μητέρα. Εμβρόντητη μένει η Κλυταιμνήστρα κι ο Αχιλλέας οργίζεται, που μεταχειρίζονται το όνομά του χωρίς την άδειά του. Η Κλυταιμνήστρα πέφτει στα πόδια του και τον παρακαλεί να σώσει την κόρη της. Ο Αχιλλέας πρόθυμα δίνει την υπόσχεση, πώς θα φτάσει και σε πόλεμο για την προστασία της κόρης, και φεύγει για το στρατόπεδο.

ΣΤΑΣΙΜΟ Γ' (1036 - 1087)

Σε τούτο το στάσιμο με εξαισίες και γοητευτικές εικόνες περιγράφονται οι γάμοι του Πηλέα και της Θέτης, των γονέων του ηρωικού Αχιλλέα. Τονίζεται παράλληλα η φοβερή αντίθεση ανάμεσα σ' αυτόν τον ωραίο γάμο και στο ψεύτικο γάμο της Ιφιγένειας, που θα οδηγηθεί στο βωμό και θα θυσιαστεί! Δυο συναισθήματα λοιπόν εκφράζει ο χορός, το θαυμασμό του για κείνους τους ευτυχισμένους γάμους και τη φρίκη του για την επικείμενη θυσία της Ιφιγένειας και την ηθική εξάρθρωση των ανθρώπων, που την έβλεπε να υπάρχει και στην εποχή του ο ποιητής.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Δ' (1098 - 1275)

Το τραγικότερο μέρος της τραγωδίας, όπου ό έλεος και ό φόβος για την τύχη της μαρτυρικής Ιφιγένειας πλημμυρίζουν τις καρδιές των θεατών. Μητέρα και κόρη ενοχοποιούν τον Αγαμέμνονα, που ξαναγύρισε στη σκηνή από το στρατόπεδο, όπου είχε πάει να συναντήσει τον Κάλχα. Κι αυτός δηλώνει πως μια αλύγιστη ανάγκη τον ωθεί σ' αυτή τη θυσία. Αν δε θυσιαστεί η κόρη του, δε θα μπορέσει να ξεκινήσει ο στόλος για το Ίλιο, και ο στρατός θα σκοτώσει κι αυτούς εδώ και τις άλλες θυγατέρες του στις Μυκήνες. Μα είναι και προσφορά προς την Ελλάδα αυτή η θυσία. Την ζητεί η πατρίδα. Αυτά λέει και ξαναφεύγει για το στρατόπεδο.

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΜΟΥ Δ´ θρήνος από σκηνής (1276 - 1335)

Οι δυο γυναίκες θρηνούν μπροστά στην πόρτα της βασιλικής σκηνής. Τον θρήνο της Ιφιγένειας (αναπαιστική μονωδία, που λέγεται θρήνος από σκηνής), τον συνοδεύει αυλητής. Η κόρη δεν έχει πια καμία ελπίδα. Ακουσε την καταδίκη της από το στόμα του πατέρα της. Σε λίγο θα τη χωρίσουν από τη γλυκιά ζωή. Ασυγκράτητος χείμαρρος πόνου και απελπισίας για τον πρόωρο χαμό της ζωής ξεχύνεται από την πονεμένη της καρδιά. Καταριέται τον Πάρη και την Ελένη και ανόσιο σφαγέα ονομάζει τον πατέρα της.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Ε' (1336 - 1509)

Έρχεται οπλισμένος ο Αχιλλέας. Τον συνοδεύουν μερικοί πιστοί του στρατιώτες. Κακές ειδήσεις φέρνει: ο στρατός και πρώτοι οι Μυρμιδόνες του έχουν στασιάσει και ζητούν επίμονα να θυσιαστεί η Ιφιγένεια και, όταν αν θέλησε να την υπερασπίσει, χύμησαν καταπάνω του να τον λιθοβολήσουν. Τώρα θα έρθουν μαζί με τον Οδυσσέα πλήθος Αχαιοί, που θα την αρπάξουν από τα μαλλιά, για να τη σύρουν στο βωμό. Αυτός, όμως, τις διαβεβαιώνει, θα πολεμήσει.

Ξαφνικά η Ιφιγένεια, που ως τώρα άκουγε σιωπηλή, τους απευθύνει το λόγο. Αποφάσισε να πεθάνει. Γοητευμένη από την αυτοθυσία του Αχιλλέα δε θέλει να τον εκθέσει σε κίνδυνο. Έπειτα γιατί να δεχτεί να τη σύρουν από τα μαλλιά προς το βωμό; Μόνη της θα πάει στο μαχαίρι του θύτη, την καλεί η εθνική φωνή. Θαμπωμένη από το μεγαλείο του στρατού και του στόλου, όπως ο χορός των γυναικών από τη Χαλκίδα, χαίρεται που μπορεί να προσφέρει τη βοήθειά της. Θαρραλέα θα βαδίσει προς το θάνατο και χαρούμενη θα θυσιάσει τη ζωή της για την Ελλάδα.

Ο Αχιλλέας υποχωρεί στην απόφαση της Ιφιγένειας και τώρα που τόσο λαμπρά αχτιδοβόλησε η αρετή της, γεμάτος θαυμασμό, δηλώνει πως θα ήταν ευτυχισμένος αν την έκανε γυναίκα του. Μα αν μετανιώσει και τον χρειαστεί, και την τελευταία ακόμα στιγμή που θα δει κοντά στο λαιμό της το σπαθί, θα την βοηθήσει. Θα στέκει πλάι στο βωμό με τους οπλοφόρους του. Μα ούτε κι αυτή η δήλωση του Αχιλλέα την έκανε ν' αλλάξει γνώμη. Έτσι εξαιρείται η ηθική αξία της θυσίας, που παρουσιάζεται ακόμα μια φορά πως με το θέλημά της τη δέχεται η Ιφιγένεια.

Σαν έφυγε ο Αχιλλέας, δίνει στη μάνα της η μελλοθάνατη τις τελευταίες της παραγγελίες: να μη μαυροφορεθούν ούτε αυτή ούτε οι αδερφές της. Και σαν να προβάλλει από τώρα μπρός στα μάτια της η σκιά της φόνισσας, παρακαλεί τη μάνα της να μη μισεί τον πατέρα που τη θανατώνει για την Ελλάδα.

Πηγαίνει πια προς το βωμό η Ιφιγένεια, όπου την περιμένει ο θάνατος και, καθώς περπατεί άφοβη, τραγουδεί συγκινητικότατο άσμα (κομμό), όπου φανερώνονται τα συναισθήματα που την κατέχουν για τον ένδοξο και ωφέλιμο για τους Αχαιούς θάνατο και για το ταξίδι της σ' άλλο κόσμο, και αποχαιρετάει το γλυκό φώς της ημέρας, που για στερνή φορά το βλέπει.

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΜΟΥ Ε' μονωδία της Κορυφαίας (1510 - 1531)

Σαν έφυγε η Ιφιγένεια, είτε η Κορυφαία του Χορού είτε ολόκληρος ο Χορός τραγουδεί με συνοδεία αυλητή τούτη τη μονωδία, όπου εξυμνείται η ηρωική κόρη και ζητείται από την Άρτεμη να πάνε με το καλό οι Αχαιοί Ίλιο και να νικήσουν τους Τρώες.

ΕΞΟΔΟΣ (1532-τέλος)

Έρχεται ένας άντρας από κείνους που είχαν συνοδεύσει την Ιφιγένεια στο βωμό. Αναγγέλλει στην Κλυταιμνήστρα ότι η θεά Άρτεμη έδωσε άλλη τροπή στη φρικτή μοίρα της κόρης. Την άρπαξε από το βωμό και την πήγε στους ουρανούς και για τη θυσία άφησε μίαν ελαφίνα. Έρχεται και ο Αγαμέμνων και βεβαιώνει τα λόγια για του αγγελιοφόρου. Ο Χορός εύχεται καλό ταξίδι και καλό γυρισμό με πλούσια λάφυρα. Από το στόμα της Κλυταιμνήστρας δε βγήκε καμία ευχή.

- Κατακλείδα

Η αγωνία του πατέρα που κυβερνάει ένα στρατό και που μ' αυτόν είναι υποχρεωμένος να σφάζει το τέκνο του, ο πόνος και η οργή της μητέρας που της αρπάζουν το παιδί για να το θανατώσουν, η πορεία της ψυχής του θύματος από τη μαύρη απελπισία ως την απόφαση της θεληματικής αυτοθυσίας, το θάμπωμα του Αχιλλέα μπρος σ' αυτό το ψυχικό μεγαλείο της μελλοθάνατης, όλα αυτά άριστα απεικονίζονται σ' αυτήν εδώ την τραγωδία.

Πικραμένος ο Ευριπίδης για τους ατελείωτους εμφυλίους πολέμους των Ελλήνων, που χρόνια τώρα τους είχε κυριεύσει μια αθεράπευτη μανία αυτοκαταστροφής, τους καλεί, με τούτο το κύκνειο άσμα του, να γυρίσουν στ' αχνάρια των προγόνων.

Όλα προσφορά στην Ελλάδα είναι το σύνθημα που προβάλλει ο γέροντας ποιητής στους Έλληνες της εποχής του, που στα τελευταία χρόνια της ζωής του τους είδε να ζητούν τη βοήθεια των βαρβάρων, αντίθετα προς τις προηγούμενες γενιές που τους είχαν διώξει από τους τόπους, όπου μεγαλουργούσε ο ελληνισμός.

Έτσι μ' αυτήν εδώ την τραγωδία τοποθετείται ο ποιητής στη χορεία των αντρών που πίστευαν πώς μπορούσε ο ελληνισμός να κάνει κάτι καλύτερο από τα ατελείωτα αδελφικά αιματοκυλίσματα. Ρίχνεται εδώ ο σπόρος της πανελλήνιας ιδέας, που ο Ισοκράτης την έκανε σκοπό και κήρυγμα της ζωής του ως τα βαθιά γεράματά του, και ο Φίλιππος και κατόπιν ο γιός του Ο Μ. Αλέξανδρος ζωντανή πραγματικότητα.

- Βιβλιογραφία - Ιστογραφία

Αρχαίοι Έλληνες Συγγραφείς: Ευριπίδου Τραγωδία 4 (εκδόσεις Πάπυρος, 1975).

Δρακόπουλος Δημήτριος, Ναστούλης Κώστας, Ρώμας Χρήστος: Σοφοκλέους Αντιγόνη (Ινστιτούτο Παιδαγωγικής Πολιτικής).

Βικιπαίδεια (2020): Ιφιγένεια εν Αυλίδι.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%86%CE%B9%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%B5%CE%BD_%CE%91%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B9

Ψυχογραφήματα (2019): “Ιφιγένεια η εν Αυλίδι” του Ευριπίδη.

<https://www.psychografimata.com/%CE%B9%CF%86%CE%B9%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%B7-%CE%B5%CE%BD-%CE%B1%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B9-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7/>

Μορφές και θέματα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας: Ιφιγένεια.

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/atreides/page_010.html

Βικιπαίδεια (2022): Ευριπίδης.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

Βικιπαίδεια (2020): Τραγωδία.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1>